

Підчоса О.*

СВІТОВИЙ РИНОК НАФТИ ТА ГАЗУ: ПОЧАТОК НОВОЇ КРИЗИ АБО ТИМЧАСОВА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ

В дослідженні аналізується сучасний стан світового ринку нафти та газу в контексті політико-соціальних змін в Північній Африці та на Близькому Сході.

В исследовании анализируется современное состояние мирового рынка нефти и газа в контексте политико-социальных изменений в Северной Африке и на Ближнем Востоке.

The research paper discusses the current state of world oil and gas market in the context of political and social change in North Africa and the Middle East.

Політична нестабільність в Північній Африці і на Близькому Сході на початку 2011 року розпочала новий етап розвитку енергетичного сектору світової економіки в цілому, та світової нафтогазової індустрії зокрема.

Практично всі країни з вищезазначених регіонів в тій або іншій мірі пройшли, проходять або знаходяться на межі докорінних політико-соціальних змін [1]. Особливий інтерес до цих змін та їх результатів обумовлений концентрацією значних світових покладів вуглеводневої сировини (35% нафти [2] та 43% газу [3, с. 64-65]) на території Північної Африки та Близького Сходу. Виходячи з цього, будь-які істотні зміни політико-економічного, геополітичного, соціального характеру на даних територіях прямо впливають на світовий ринок нафти і газу, волатильність та непрогнозованість якого дуже швидко розповсюджується на інші ринки.

Доцільно також підкреслити центральну роль вищезазначених регіонів в зародженні та розповсюдженні основних світових енергетичних криз після Другої Світової війни, серед яких: націоналізація «Англо-іранської» нафтової компанії в 1951; Суецька криза 1956; Шестиденна війна 1967; арабське нафтове ембарго 1973; Іранська революція 1979; вторгнення Іраку в Кувейт в 1990 році. Перераховані енергетичні кризи опосередковували більш серйозні загальноекономічні світові кризи, і дестабілізація в регіоні в 2011 році не є винятком.

Сучасна ситуація турбулентності світового ринку нафти та газу відрізняється від попередніх енергетичних криз. Ці відмінності полягають в першу чергу в розширенні географії нафтогазовидобутку в таких країнах та регіонах як: Росія, Південна Америка, Середня Азія, Західна Африка. Таким чином можна говорити про диверсифікацію глобальних джерел постачання. Разом з тим тільки Саудівська Аравія, Лівія, ОАЕ та Кувейт мають змогу фізично підвищити існуючий рівень видобутку [4], що підвищує їх стратегічну роль в процесі нівелювання різких стрибків загальносвітової ціни. Виходячи з цього, перехід від турбулентності на нафтогазовому ринку до повномасштабної енергетичної

* аспірант кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Рогащ О.І.

кризи можливий за умов погіршення політичної ситуації в вищеперерахованих країнах, і така можливість існує.

Зміна правлячих режимів може призвести до часткового перегляду угод національних урядів з нафтогазовими ТНК або навіть призвести до націоналізації їх підрозділів. При цьому на прикладі Ірану видно, що такі кроки ведуть до зменшення видобутку та переробки, що буде сприяти поглибленню кризи шляхом підвищення незадоволеного попиту та ціни.

Наступною відмінністю попередніх криз від сучасної ситуації є те, що раніше попит зростав при зростанні ціни до моменту вичерпання можливостей фізичного зберігання вуглеводнів. В результаті значні накопичені обсяги сировини та поступова нормалізація кризових явищ вели до стрімкого обвалу ціни і подальшої економічної кризи в нафтогазовидобувних країнах (яскравим прикладом є ситуація в СРСР в 80-90ті роки ХХ ст.). Сьогодні ймовірність такого сценарію надзвичайно низька. Це пов'язано з тим, що: розвинені країни накопичили стратегічні резерви нафти та газу і активно використовують відновлювальні джерела енергії; країни, що розвиваються в першу чергу Китай, Індія, Південна Корея та інші не зможуть швидко відмовитися від значного обсягу споживання вуглеводнів, що забезпечують функціонування домогосподарств та компаній, можливо навіть зміцнять свої позиції імпортерів за рахунок розвинутих країн. Таким чином можна стверджувати, що різкого зниження ціни в середньостроковій перспективі не буде.

В існуючих умовах досить висока вірогідність того, що ОПЕК буде проводити політику направлену не на зниження ціни, а на підтримку її максимально високого рівня, безпечного для підтримки попиту. Також короткостроковий ажіотажний попит буде створювати Японія у зв'язку з подоланням наслідків стихійного лиха та проблемами в національній ядерній енергетиці.

Підводячи підсумок слід зазначити, що на даний момент склалася ситуація нестійкої рівноваги попиту і пропозиції на світовому ринку нафти та газу. Дану ситуацію можна описати як тимчасову, на фоні негативних очікувань стрімкого неконтрольованого зростання ціни. Експортери та імпортери використовують паузу для вироблення стратегії подальших дій. Очевидним є той факт, що політична ситуація на Близькому сході та в Північній Африці далека від розв'язки. І прогнозувати варіанти цієї розв'язки зарано. Також на нашу думку зарано говорити про енергетичну кризу. Мова повинна йти про турбулентність на ринку нафти та газу, що за певних умов може перерости в кризу. Однозначно можна стверджувати лише те, що поглиблення кризових явищ в енергетиці спровокує загострення загальноекономічної кризи.

Список використаної літератури:

1. Материалы круглого стола: «События в Северной Африке и на Ближнем Востоке: причины и следствия». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imemo.ru/ru/conf/2011/170211.pdf>
2. Oil pressure rising. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economist.com/node/18233452?story_id=18233452&fsrc=nlw
3. International Energy Agency. Natural Gas Information 2010.
4. Energy Information Administration: statistics. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm>